כיון דאיכא רשב"ג דאמר משתהי בו'. תימה דהשתא משמע דפלוגתא דרשב"ג ורבנן בבן שמונה דחשיב בר קיימא לרשב"ג ולא לרבנן וקשיא לר"ל דלעיל בהחולץ (דף לו:) ובפ' ר"מ דמילה (שבת דף קלה: ושם) משמע דפליגי איפכא ובסתם וולדות דלרשב"ג היכא דלא אחשבינן ליה ספיקא ולרבנן אחשבינן ליה בר קיימא ואמר ר"י דמשמע ליה לגמרא דפליגי בתרתי דעל כרחך רשב"ג איירי בבן שמונה דמדתניא בתוספתא[1] בתר פלוגתא דרבי ורבנן דלעיל ומדקאמר כל ששהה ולא נקט אם שהה משמע דאתא לרבויי סתם וולדות דאין יולאין מתורת נפל אלא בשלשים יום ועוד דבתוספתא מסיים במילתיה דרשב"ג שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה משמע דמיירי בסתם וולדות מדמייתי קרא ועוד דאם לא בא להוסיף רשב"ג סתם וולדות מה בא להוסיף על רבי ואכתי קשיא לר"י הא דאיצטי לן בסוף רבי אליעזר דמילה (שם דף קלו.) מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג בסתם וולדות או לא ומדקדק מדאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג מכלל דפליגי רבנן ומאי ראיה היא דלמא משום בן ח' בא לפסוק כמותו[2] ואמר ר"י דקי"ל דשמואל בסתם וולדות פוסק כמותו א"נ דע"כ לא בבן שמונה פסק כמותו אלא בסתם וולדות דבבן שמונה אין הלכה כמותו מדר' אבהו דהכא ועוד דאי בבן שמונה פוסק כמותו הוה ליה למימר הלכה כרבי ורבן שמעון בן גמליאל: **עד שיהא בבולן.** אע"ג דאמרן לעיל דבעינן שיהא לקוי ממעי אמו ויש סימנים שאין יכולין להודע משנולד מ"מ כיון שיכיר מיד שאין עושה כיפה ושאר סימנים ניכרים כל אחד כשהוא בזמנו הוכיח הראשון על האחרים שממעי אמו הוא לקוי אלא שלא היו ראוין להיות ניכרים מעוך לידתו וא"ת הא דאמרינן (לקמן דף קיא:)[3] קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סרים כשמטיל מיס ועושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכולן[4] ואפילו אם יולדו כל הסימנים לאחר מכאן אין בכך כלום כיון שלא היה לקוי ממעי אמו ואין לומר דבאותו קטן שיש בו סימני סרים שאין עושה כיפה קאמר דלא חולצין ולא מייבמין דהא בכל דוכתא משמע דטעמא משום דחיישינן למיעוט וזה היה תימה דאותן שיש בהן סימני סרים בקטנותם רובם מתקנין ולאו סרים נינהו ועוד דלקמן בפרק בית שמאי (דף קיא:) משמע דבכל קטנים איירי רבי מאיר גבי יבם קטן שבא על יבמה גדולה תגדלנו דקאמרינן לימא מתניתין דלא כרבי מאיר כו' ואמר ר"י דהא דבעינן לעיל שיהו בו סימני סרים משנולד היינו ליחשב ולאי סרים אבל ספק סרים הוי אף על פי שאין בו סימני סרים וכן פירש רשב"ם ביונא דופן (נדה דף מז: ושם) גבי הא דאמר וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה עד רוב שנותיו פירוש עד רוב שנותיו אם לא הביא הוי גדול ולאי וסרים ולאי אבל קודם לכן הוא קטן ויש לו דין בן תשעה מכ' ועד רוב שנותיו ואם הביא ב' שערות מכ' ועד קודם רוב שנותיו הוי גדול ולא סרים: **דהביא שתי שערות בזקן כולי עלמא לא פליגי עד שיהא בבולן.** וא"ת והא לעיל אמרינן בן עשרים ולא הביא שערות יביאו כו' הא הביא שערות קודם כ' לא חשיב ולאי סרים אע"פ שיש בו סימני סרים ואם כן מאי קאמר עד שיהא בכולן אפילו כולן אין מועילין דהא הביא שתי שערות בזקן ואמר ר"י דשערות דזקן אין מועילין לדין הבאת שתי שערות אף על גב דבכל שאר מקומות בגוף מועילים ואם תאמר כיון דהביא שתי שערות בזקן מאי קאמר עד שיהא בכולן והלא אחד מן הסימנים הוא שאין לו זקן והרי יש לו זקן ואמר ר"י דאין חשוב בהבאת שתי שערות לבד יש לו זקן אלא אם כן נתמלא זקנו וא"ת הא דאמר בפרק קמא דקדושין (דף לה: ושם) זקן האשה והסרים ופירש בקונטרס סרים אמה היכי משכחת לה למ"ד עד שיהא בכולן ואר"י דהכא מיירי קודם כ' אבל מה שהביא אחר כ' שכבר הוא סרים ולאי אין בכך כלום[5]: **כי פליגי בשלא הביא.** והא דקאמר רבי יוחנן אפי' באחד מהן לא שיטתך סימן אחד בהדי האי אלא בהאי לאחודיה חשוב סרים ואין לתמוה על הלשון דבכי האי גוונא אמרי' בגלו טרפות (חולין דף סב.) עוף הבא בסימן אחד טהור[6] והני מילי דלא דרים ועל כרחך הכי פירושו הני מילי שאותו סימן הוא דלא דרים: לימא

מפני הסכנה. (ג) סכנת שייהס הבן והאם שלא ירבה חלב הדדין ותיאנס ותמות: **טעמא דלא גמרו לו'.** בגיחותא וסיומא דמילתא היא: **בר שבעה הוא.** ולשבעה נגמרה לורתו אלא שנשתהא (ב) וחזר. ואשמעינן דאפילו אי בשרו מעלה הבל איתיב ליה ברת כמאן כרב הונא לא רב נחמן סיכי [ב] דיקנא הויא ליה: הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית וכו': קתני סרים דומיא דאילונית מה אילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים וסתמא כרבי עקיבא דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא: הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה כו': טעמא דבעלה הוא הא אחר לא לימא

מפני הסכנה הכא במאי עסקינן (ג) כשגמרו סימניו דתניא (ד)איזהו בן שמנה כל שלא כלו לו חדשיו רבי אומר (א)סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האי בר ז' הוא ואישתהויי הוא דאישתהי אלא הא דעבד (ה)רבא תוספאה עובדא (ו)באשה שהלך בעלה למדינת הים (א) ואישתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשריה כמאן כרבי דאמר משתהא כיון דאיכא רבן שמעון בן גמליאל דאמר משתהי כרבים עבד דתניא (ז)רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ת"ר (ח)(ג)איזהו סרים חמה כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפילו הביא לאחר מכאן הרי הוא כסרים לכל דבריו (ט)ואלו הן סימניו כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק רשב"ג אומר משום רבי יהודה בן יאיר (י)כל שאין מימיו מעלין רתיחות ויש אומרים (יא)כל המטיל מים ואין עושה כיפה ויש אומרים (יב)כל ששכבת זרעו דוחה ויש אומרים (יג)כל שאין מימי רגליו מחמיצין אחרים אומרים (יד)כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רבי שמעון בן אלעזר אומר (טו)כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה (טז)ואיזו היא אילונית כל שהיא בת עשרים ולא הביאה ב' שערות ואפי' הביאה לאחר מכאן הרי היא כאילונית לכל דבריה (יז)ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רבן שמעון בן גמליאל אומר (יח)כל שאין לה שיפולי מעים כנשים רבי שמעון בן אלעזר אומר (יט)כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש איתמר סימני סרים רב הונא אמר עד שיהו כולם רבי יוחנן אמר (כ)אפי' באחד מהן (כא)היכא דהביא שתי שערות [א] בזקן כולי עלמא לא פליגי דעד שיהו כולן כי פליגי בשלא הביא אלא הא דאמר להו רבה בר אבוה לרבנן עיינו ביה ברב נחמן אי בשרו מעלה הבל איתיב ליה ברת כמאן כרב הונא לא רב נחמן סיכי [ב] דיקנא הויא ליה: הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית וכו': קתני סרים דומיא דאילונית מה אילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים וסתמא כרבי עקיבא דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא: הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה כו': טעמא דבעלה הוא הא אחר לא לימא

ואישתהי עד תריסר ירחי שתא. שלא חזר (ג) וילדה אשתו לסוף שנתה: **ואכשריה.** רבא דקסבר משתהא הולד אחר גמר לורתו וזה נשתהא ג' חדשים ולא אמרי' לאחר שהלך בעלה נתעברה מאחר: **כל ששהה שלשים יום באדם.** שהיה שלשים יום: **אינו נפל.** ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור דאמרינן לשבעה נגמרה לורתו ואישתהי עד שמיני. להכי נקט באדם דאילו בבהמה קתני התם שמנה ימים שהה אין נפל: **לקוי.** רך: **מחליק.** חלק כשבר אשה. דרך בשר אינ להיות שעיר אשפר"ת בלע"ז: **רשיחות.** אשקומ"ת: **ליפה.** קילוח אריך למרחוק: **דוחה.** שאינו קשור אלא גלול כמים: **מחמיצין.** מסריחין כשאותים בכלי: **הבל.** חמימות כעין עשן: **ומתקשה בשעת תשמיש.** תשמיש קשה לה: **שיפולי מעים.** כמין כף למעלה מאותו מקום כדאמר בפ' יולא דופן (נדה דף מז:): **איביב ליה ברס.** אלמא כיון דליתנהו כולהו סימני סרים דבגר ליה האי לא מחזקינן ליה כסרים: **סיכי דיקנא.** יתדות הזקן. כלומר בכמה מקומות הוה לו שער בזקנו: **בידי אדם.** כלומר סרים אדם בעי חליצה סרים אמה לא: **טעמא דבעלה הוא.** דהויא זונה דבבעלה לאחי בעלה אלא במקום מלוה והיא היתה עליו בברכת: פסולה

ג) [וספסתא שבת פט"ז], **ד)** [עי' תוס' נדה כז. ד"ה אלא], **ה)** לעיל לו: שבת קלה: נדה מד: [תוס' לשבת פט"ז], **ו)** [וספסתא פ"ז], **ז)** ס"א ומיי, **ח)** [שבת פט"ז], **ט)** [ולעיל סא: ולקמן קיט.], **י)** [ועמ"ש תוס' נדה לב. ד"ה שמא כו' דלא מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשמים], **יא)** [עי' היטב תוס' קדושין לה: ד"ה הני הוא], **יב)** [בחולין איתא והוא דלא דריס],

גליון הש"ס

תד"ה כיון וכו' ואמר ר"י דק"ל דשמואל וכו'. עי' שבת ט ע"ב תד"ה הא לן וש"נ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' **הא** סבא במאי עסקינן (כשגמרו סימניו) תא"מ וצ"ב הכי גרס בה"ר"ף **הב"ע כשלא** גמרו סימניו כו': **(ב)** רש"י ד"ה מפני הסכנה סכנת שייהס. צ"ב ומתס' שבת דף קלה. פרש"י רק משום סכנת אם ע"ש ובתוס': **(ג)** ד"ה ואישתהי וכו' אלא חזר הבעל וילדה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בזקן. נמחק (ור"ל היכא דהסיא ב"ש ולאחר עשרים וע' ת"ר סוף פ"ה דנדה וא"ל לכל מה שדחקו התוס' בזה): **[ב]** שם דיקנא. נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ואישתהי עד תריסר ירחי שתא. ב"ג עי' לאמ"ן דף קכב ע"א ומפרש מהיכן אתי הדבר והוא כשנתעברה ופגעה בסוס זכר תחלה:

תוס' חד מקמאי (המשך)

יום בין לא שהה ודאי בן קיימא הוא ות"ק ס"ל דבן ח' שנגמרו סימניו מיחייא חיי אלא שאין מחזיקין אותו כבן קיימא ודאי עד שיהא בן כ' וי"מ דסימני בן ח' דקא"ר אבהו לאו להחזיקו כבן קיימא קאמר אלא לענין קטנות כשם שסימני סריס ואילונית קאמר לענין קטנות וגדלות כך בן ח' לענין קטנות וגדלות וכן פי' הרב א"ב ב"ד ז"ל וז"ל אמר אביי בן ח' שאין עושין מעשה עד שיהיה בן כ' כי העשרים שלו כי"ג של שאר תינוקת ולפני כ' שלו כלפני זמן של שאר תינוקת מפני דקותו וחולשתו ויש מי שאומר שאם לא הביא שתי שערות והוא בן כ' ה"ז סריס ואע"פ שלא הביא סימני סריס כי (היחוד) [האיחור] מוכיח עליו שהוא לקוי מבטן אמו ומעת לידתו ועכשיו נתגלה ספקו אבל קודם כ' שעדיין לא נתברר רעותו לא אבל אם הביא ב' שערות בזמנו הרי הוא כשאר תינוקת ומסתברא כפי' קמא דאי כפי' בתרא הכי איבעי ליה למימר בן ח' כיון שיהיה בן כ' עושים בו מעשה והז"ל לא עלה פירושו כלום לבן ח': **הא** דתנן סריס שחלץ ליבמתו לא פסלה מן הכהונה בעלה פסלה דוקא בעלה הוא הא אחר לא פסלה מן האחים דלית הלכתא כרב (הונא) [המנונא] דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה דגרסינן בסוטה פרק היה מביא אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא. תנן התם בפרק בתרא דבכורים אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ולנשים ויש בו דרכים [שאינו שוה לא לאנשים ולא לנשים] שוה לאנשים כיצד מטמא בלובן כאנשים וזוקק ליבום כאנשים ומתעטף ומסתפר כאנשים ונושא ואינו נישא כאנשים וחייב בכל מצות האמורות בתורה כאנשים כיצד הוא שוה לנשים

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

קטז א מיי' פ"ח מהל' מילה הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף יא:

קטז ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' יט טור ש"ע אה"ע סי' ד סעיף יד:

קיז ג מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח טוש"ע שם סימן קנב סעיף ו וסמ' קנה סעיף יב:

קיח ד ה ו ז ח ט י מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סי' קנב סעיף ה:

קיט כ מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סימן קנב סעיף ו:

קכ ל מ נ מיי' שם הל' ו טור ש"ע שם סימן קנב סעיף ד:

קכא ס ע טוש"ע שם סעיף ח בהג"ה:

לעזי רש"י

אשפר"א. קשה, מחוספס. אשקומ"א [אישקומ"א]. קצף.

מוסף רש"י

מפני הסכנה. מפני שחלב הרבה בדדיה ומביאה לידי חולי (שבת קלה.). **כל ששהה שלשים יום.** משנולד חי שלשים יום, **באדם.** להכי נקט באדם דתמי סיפא וכבהמה ח' ימים, אינו נפל. ופוטר את אמו מן החליצה (לעיל לו:).

תוס' חד מקמאי

ר' אומר סימניו מוכיחין עליו שעריו וצפרניו טעמא דשלא גמרו סימניו הא גמרו סימניו אמרינן האי בן ז' הוא ואשתהויי אישתהי אלא הא דאמר רבא תוספאה עובדא הוה באשה שהלך בעלה למדינת הים ואשתהי עד תריסר ירחי שתא כמאן כר' דאמר אישתהי כיון דאיכא רשב"ג דאמר אישתהי כרבים עבד דתניא רשב"ג אומר כל ששהא ל' יום באדם [אינו] נפל לכאורה מסתבר' דשלש מחלוקות בדבר ת"ק דפליג אדר' ס"ל דבן ח' לא חיי בין נגמרו סמניו בין לא נגמרו ור' ס"ל דכשנגמרו מחייא חיי אלא שאין עושים מעשה להחזיקו כבן קיימא ודאי עד שיהא בן כ' ורשב"ג ס"ל כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל אפילו בשלא גמרו לו סימניו דאי אמרינן דרשב"ג דוקא בדנגמרו סימניו הוא דאמר כל ששהה ל' יום וכו' אבל לא גמרו אע"פ ששהה נפל הוא ו) השתא י"ל אי בשנגמר סימניו אמרו שהה ל' יום אינו נפל שאם היה נפל אינו יכול להיות ל' יום אלא משמע דס"ל לרשב"ג כל ששהה ל' יום אינו נפל בין גמרו בין לא גמרו ורשב"ג ורבנן בתרתי פליגי פליגי בבן ח' כדאמרי' ופליגי בספק בן ז' ספק בן ח' דאליבא דרבנן הולכין אחר רוב נשים דילדן ולד של קיימא ולרשב"ג ספק הוא ואפסיק הלכתא בפרק ר"א דמילה כרשב"ג ומשמע דבתרוייהו אפסיק הלכתא כרשב"ג בין בספק בן ח' בין בודאי בן ח' וממילא ש"מ דלית הלכתא כר' אבהו דאמר אין עושין בהם מעשה להחזיקו כבן קיימא עד שיהיה בן כ' דהא אפסיק הלכתא כרשב"ג דאמר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דמשמע בודאי אינו נפל וולד של קיימא הוא. ויש לפרש מלתא דרשב"ג בתרתי בספק בן ח' אבל כל זמן שלא שהה ספקא הוה כי שהה ודאי בן ח' בלא שהה ודאי נפל הוא בששהה ל' יום הוי ספק עד שיהיה בן כ' ולעולם לר' אבהו הלכה הוא והר' שמואל ב"ר דוד כתב ר' אמר חדא ורשב"ג אמר חדא ולא פליגי דר' לא אדכר כלל שהה ל' יום ס"ל דבשנגמר סימניו תליא מלתא בין שהה ל'

ו) לולי ל"ל דל"ל דאי בשנגמר סימניו אמרו שהה ל' יום אינו נפל ה"ה בלא נגמר סימניו אאם היה נפל וכו'.